

Goed verbouwen is slim alternatief voor nieuwbouw

In de afgelopen nummers van Schooldomein zijn vijf artikelen verschenen van verbouwde en getransformeerde basisscholen en kindercentra. De gebouwen zijn voorbeelden uit de Scholenbouwatlas: een hulpmiddel om basisscholen en kindercentra aan te passen aan nieuwe eisen en wensen. Dit laatste artikel in de reeks belicht naar aanleiding van de lancering van de online versie van de Scholenbouwatlas de kenmerken en achtergronden.

Tekst Dolf Broekhuizen

Verbouwen niet vanzelfsprekend

Volgens Frits van Dongen, Rijksbouwmeester, moet de focus bij bestaand maatschappelijk vastgoed, op verbouwen in plaats van nieuwbouw liggen. De kunst van het ontwerpen is het verbinden van elkaar, zegt de Rijksbouwmeester eerder in Schooldomein. Daarom besteedt de Scholenbouwatlas veel aandacht aan het proces. En de atlas richt zich op de praktijkvoorbeelden die de mogelijkheden laten zien die bestaande gebouwen bieden. Directe aanleiding voor het ontstaan van de Scholenbouwatlas is de actuele bouwopgave. Vanaf januari 2015 zijn basisscholen zelf verantwoordelijk voor aanpassingen in het interieur en het buitenonderhoud. Het geld daarvoor gaat van gemeenten naar de schoolbesturen. Dat betekent dat scholen meer zeggenschap krijgen over het aanpassen van hun gebouwen. De verwachting is dat de komende jaren honderden basisscholen en kindercentra worden verbouwd. Het gros van de bestaande gebouwen is niet goed geschikt voor het eigentijdse onderwijs en het onderhoud is slecht. Dat betekent dat verbouwen de komende tijd een belangrijke opgave is.

Praktijkvoorbeelden van aanpassingen

Om schoolbesturen, gemeenten, beslissers en andere partijen in die opgave te ondersteunen is de Scholenbouwatlas samengesteld. Een van de hoofdelementen van de atlas zijn de praktijkvoorbeelden, die de mogelijkheden laten zien die bestaande gebouwen bieden. Selectiecriteria waren onder meer de thematische verscheidenheid, het karakter van de ruimtelijke ingreep en de spreiding over Nederland. Verbouwen wordt trouwens ruim opgevat. Het gaat om aanpassingen, maar ook om hergebruik, functieverandering, renova-

tie, uitbreiding en samenvoeging. Door deze aanpak wordt een verscheidenheid aan aanpassingen in beeld gebracht, afkomstig uit stadswijken, herstructureringsgebieden, kleine kernen en krimpgebieden.

Nadruk op vijf ruimtelijke opgaven

De site biedt een overzicht van de gecompliceerde werkelijkheid. In de Scholenbouwatlas krijgen vijf ruimtelijke opgaven speciale aandacht omdat die veel voor blijken te komen. Gebouwen laten voldoen aan veranderde onderwijswensen, is één van de meest voorkomende. De ruimtelijke varianten voor deze opgave zijn talrijk. Denk aan de ateliers, de pc-werkplekken, de ruimtes voor kleine groepen, taakruimtes, individuele concentratieplekken. En de voorzieningen voor passend onderwijs, interne begeleiding en remedial teaching. Een opgave van andere aard is de integratie van de overblijf (tussenschoolse opvang) in de bestaande school. Dat blijkt te herleiden tot een zoeken naar dubbelgebruik: hoe kan de overblijfruimte worden gecombineerd met een andere functie? Oplossingen betreffen in de meeste gevallen inpassing en combinaties met andere functies. Een andere opgave is de combinatie van basisonderwijs en kinderopvang en peuterspeelzaal. Dat is in feite een functieverbreiding van de basisschool. Een andere opgave die verband houdt met functieverbreiding is de vormgeving van de gemeenschappelijke ruimte. Als een organisatie van een gemeenschappelijke ruimte gebruik maakt, is de vormgeving nog relatief eenvoudig. Maar als meerdere organisaties de gemeenschappelijke ruimte zoals hal, overblijfruimte of aula gaan gebruiken, vergt het nogal wat denkwerk, vooroverleg en heldere gebruikersafspraken voor een succesvolle gemeenschappelijke

"Het gros van de bestaande gebouwen is niet goed geschikt voor het eigentijdse onderwijs."

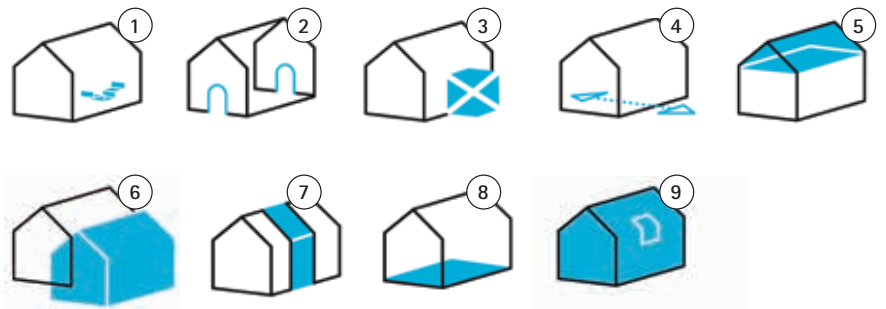

Verbouwing van De Kameleon, in 's-Gravenzande, Stoom architectuur.
Foto Studio Moni Voorbeeld van het 'openbreken' van een naorlogs schoolgebouw

ruimte. Het laatste hoofdthema is het brede gebouw. De trend om steeds vaker basisscholen te combineren met andere functies blijkt onmiskenbaar uit de Scholenbouwatlas en leidt tot aanpassingen van voorheen monofunctionele gebouwen tot gecombineerde. Door deze thema's op overzichtelijke wijze te tonen verwacht de redactie van de Scholenbouwatlas scholen te stimuleren vernieuwende programma's van eisen toe te passen. Want in de praktijk blijken veel basisscholen bij verbouwingen meer vanuit hun bestaande blikveld te formuleren dan vanuit een overzicht van de mogelijkheden.

Benut mogelijkheden van het gebouw

Stel nu dat een opdrachtgever eerst eens naar de kansen van het gebouw wil kijken? De verbouwmogelijkheden die gebouwen bieden zijn aan de hand van negen modellen in beeld gebracht (zie afbeelding). Deze modellen zijn geen richtlijn. Het is geen voorgeschreven methode waarin elke verbouwing moet passen. Wel schetsen deze modellen de contouren van denkrichtingen om te verbouwen. Ze maken op een eenvoudige wijze kansen en mogelijkheden zichtbaar. Met deze aandacht voor programma, strategie en mogelijkheden wil de redactie de integrale benadering van de opgave bevorderen. In de praktijk worden veel verbouwingen ad-hoc uitgevoerd: vaak zonder samenhang, eerder het gevolg van een toevallige subsidiepot, duurzaamheidsmaatregel of brandweerverordening. De Scholenbouwatlas laat zien dat het ook anders kan. ◀

Negen modellen van verandering

- 1-Kleine ingreep - 2-Openbreken - 3-Oorspronkelijke kwaliteit - 4-De Route - 5-Overmaat benutten - 6-Oud plus nieuw - 7- Samenvoegen - 8-Opnieuw gebruiken/herbestemming 9-Totaal aanpak/renovatie

Adres webgebaseerde applicatie

www.scholenbouwatlas.nl. De applicatie is te raadplegen op pc's, tablets en smartphones met een internetverbinding.

Redactie

Dolf Broekhuizen.

Samenwerking

De Scholenbouwatlas is een samenwerking tussen Atelier Rijksbouwmeester, Technische Universiteit Delft, Ruimte OK, PO Raad, Architectuur Lokaal en Bond van Nederlandse Architecten. De Scholenbouwatlas is een verdiepingsslag van de Scholenbouwwaaier. Met nai010 uitgevers wordt gewerkt aan een gedrukte versie.